

Datum
2020-11-05

Policy för biblioteksverksamheten, utgör Biblioteksplan 2021-2024

Antagen av kommunfullmäktige, § 248/2020

Dokumentnamn: Policy för biblioteksverksamheten, utgör Biblioteksplan 2021-2024		Ärendebeteckning: Kofn/2020:43 Policy och strategi för biblioteksverksamheten
Dokumentägare: Avdelningschef, Kultur- och fritidsavdelningen	Dokumentansvarig: Enhetschef, biblioteksenheten	Publiceras: www.ornskoldsvik.se Örnkom
Ersätter dokument: Policy för biblioteksverksamheten 2016-2020, antagen av kommunfullmäktige 2016-02-29, § 14	Revideras: 2024	Utvärderas: 2024
Relaterade dokument: Strategi för biblioteksverksamheten, utgör Biblioteksplan 2021-2024		
Målgrupp: Örnsköldsviks kommun		

Innehåll

Inledning	2
Syfte	2
Styrande dokument	2
Organisation och samverkan.....	3
Uppdrag, prioriteringar och allmänna mål.....	4
Målområde - Bibliotek bygger demokratiska och hållbara samhällen.....	4
Målområde - Bibliotek möjliggör läslust, kreativitet och lärande	6
Målområde - Bibliotek tillgängliga för alla.....	7
Förteckning över styrdokument	9

Inledning

Vi bygger bäst tillsammans!

Demokratiska och hållbara samhällen bygger på delaktighet på jämlika villkor. Biblioteken i Örnsköldsvik bidrar till att förverkliga kommunens vision om Örnsköldsvik som ett kreativt nav där människor känner trygghet, gemenskap och glädje. Genom kärnverksamheten, utlån av såväl fysiska som digitala medier, ges kommunens invånare tillgång till en upplevelse- och kunskapsbank som möjliggör kreativitet och ett livslångt lärande. Genom evenemang och själva biblioteksrummet fungerar biblioteket som en mötesplats där gemenskap och läsglädje står i fokus. Folk- och skolbiblioteken är tillsammans en viktig aktör för att uppnå Örnsköldsviks kommuns mål om att vara en högt rankad skolkommun där alla barn känner sig trygga i skolmiljön. De bidrar också till att skapa en attraktiv boendemiljö som ger förutsättningar att uppnå visionen om befolkningstillväxt och att nå målen om ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Syfte

Bibliotekslagen fastställer att: *"Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet"* (17 §). I Örnsköldsvik består biblioteksplanen av en policy och en strategi som tillsammans med nationella och lokala styrdokument ska ge stöd åt biblioteksverksamheten. Policyn är ett förvaltningsövergripande styrdokument som fastställer kommunens inriktning och prioriteringar i biblioteksverksamheten under angiven period. Den anger värden och allmänna mål som ska eftersträvas och utgår från tre definierade målområden. Policyn kompletteras av Strategi för biblioteksverksamheten som anger hur verksamheterna ska agera för att kommunen ska förverkliga målen.

Styrande dokument

I Sverige styrs biblioteksverksamheter av Bibliotekslagen (2013:801) och Skollagen (2010:800). I Bibliotekslagen 2 § slås det fast att:

"Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."

Enligt skollagen (2010:800) ska elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till ett skolbibliotek.

Förutom aktuella lagar och fullmäktigemålen utgör också kommunens Policy för folkhälsa och social hållbarhet en viktig grund för bibliotekens verksamhet.

Organisation och samverkan

Biblioteksverksamheten i Örnsköldsviks kommun består av folkbibliotek och skolbibliotek.

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för folkbiblioteken. De omfattas av Arkenbiblioteket som är huvudbibliotek och sex närbibliotek som finns i Bjästa, Björna, Breddbyn, Husum, Skorped och Trehörningsjö. En biblioteksbus är från och med 2021 navet i bibliotekens mobila verksamhet. Örnsköldsviks folkbibliotek tillhandahåller biblioteksservice till studerande vid Umeå universitet campus Örnsköldsvik på uppdrag av Umeå universitetsbibliotek.

Bildningsnämnden ansvarar för skolbiblioteksverksamheten inom grundskola, gymnasieskola och grundläggande vuxenutbildning och som vänder sig i första hand till elever och lärare. Boklådan i Själevad är kommunens skolbiblioteksresurs som ger service till kommunens alla skolor.

De kommunala biblioteken samverkar för kommuninvånarnas bästa, med speciell prioritering på barn och unga. Folkbibliotek och skolbibliotek samverkar kring en gemensam bibliotekskatalog och medieförsörjning till alla invånare.

Örnsköldsviks bibliotek samverkar med Regionbibliotek Västernorrland och de andra kommunbiblioteken i regionen. Region Västernorrlands biblioteksarbete fastställs i den regionala biblioteksplanen.

Folk- och skolbibliotek samverkar även nationellt och internationellt och med andra externa aktörer, vilket syftar till verksamhetsutveckling, lärande och omvärldsbevakning. Samarbeten och samverkan har alltid användaren i fokus.

Uppdrag, prioriteringar och allmänna mål

Det övergripande målet för biblioteken i Örnsköldsviks kommun är att vara attraktiva mötesplatser för läslust, kunskapsinhämtning och kulturopplevelser och att vara en självklar del av lokalsamhället. Syftet är att möta invånarnas behov av biblioteksverksamhet idag och i framtiden.

Örnsköldsviks kommunbibliotek har definierat tre centrala målområden;

- Bibliotek bygger demokratiska och hållbara samhällen
- Bibliotek möjliggör läslust, kreativitet och lärande
- Bibliotek tillgängliga för alla

Inom respektive målområde tar biblioteken extra hänsyn till de prioriterade grupper som tydliggörs i bibliotekslagen;

- Barn och ungdomar (8 §)
- Personer med funktionsvariationer (4 §)
- De nationella minoriteterna (5 §)
- Personer med annat modersmål än svenska (5 §)

Målområde - Bibliotek bygger demokratiska och hållbara samhällen

Demokratiska och hållbara samhällen bygger på delaktighet på jämlika villkor. Bibliotek ger människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap. Bibliotek är också en plats där människor möts för dialog och utveckling. Bibliotek ska vara inkluderande och funktionellt utformade med alla invånares behov av möten, skapande och gemenskap i fokus.

Som samhällsinstitutioner bidrar biblioteken till ett långsiktigt hållbart samhälle och till att uppfylla flera av de mål FN har satt upp i Agenda 2030. I förslaget till nationell biblioteksstrategi fastställs att biblioteken särskilt bidrar till att uppfylla följande Agenda 2030-mål:

- God utbildning för alla
- Minskad ojämlikhet
- Fredliga och inkluderande samhällen

- Hållbara städer och samhällen
- Minskad produktion och konsumtion

Biblioteksverksamheterna är kraftfulla och har hållbara ekonomiska förutsättningar. Hela det allmänna biblioteksväsendet är effektivt, angeläget och framgångsrikt genom god samverkan med civilsamhället, samhällsinstitutioner och mellan biblioteken. Biblioteken är nödvändiga, självklara och angelägna i en framtid där de, i världen såväl som i Örnsköldsvik, skapar förutsättningar för läsande, informerade och delaktiga samhällen. Biblioteksverksamheterna bidrar genom sin kärnverksamhet till att uppfylla de globala hållbarhetsmålen.

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen värna litteraturens konstnärliga värde och särskilt uppmuntra människors fria läsning. Litteratur och läsning bidrar till mognad och ökad livskunskap och därigenom kan biblioteken leda till ökad hälsa och livskvalitet för invånarna i Örnsköldsviks kommun. Genom att möjliggöra för invånare i arbetsför ålder att arbeta och studera i kommunen bidrar biblioteken även till ekonomisk hållbarhet. Biblioteken erbjuder välfungerande miljöer för arbete, studier och nätverkande och tillgång till offentlig teknik. Det ökar förutsättningarna för en större befolkning i skattebetalande ålder och förbättrar kompetensförsörjningen för det lokala näringslivet och i kommunen som helhet. Välutrustade bibliotek bidrar också till att kommunen blir en attraktiv plats att bo på och att besöka.

I bibliotekens verksamhet ska grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter beaktas. Demokratiuppdraget är grundläggande. Bibliotekslagens skrivning speglar idén om att demokratin befästs och fördjupas genom att individer får ökad kunskap och goda förutsättningar för fritt åsiktsutbyte. Det innebär att verksamheten ska präglas av en neutral hållning och öppenhet för olika perspektiv och åsikter. Utbudet ska präglas av kvalitet och allsidighet (6 §). Biblioteken har en viktig roll att försvara och främja människors informationsfrihet, yttrandefrihet och intellektuella frihet.

Bibliotekets demokratiska uppdrag innebär att verka för ökad medie- och informationskunnighet (MIK) och därigenom bidra till att stärka invånarnas digitala delaktighet. Att inte ha tillgång till digital kunskap och teknik innebär idag att leva i ett utanförskap. Samhället genomgår en digital transformation som ställer höga krav på individens förmåga att delta i informations- och kunskapssamhället. Biblioteket har en avgörande roll i att överbrygga den digitala klyftan.

Biblioteken arbetar i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter, i vilken alla barns lika rättigheter och värde fastställs. Utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter

ska biblioteken säkerställa att verksamheten arbetar rättighetsbaserat, att barnets perspektiv och bästa beaktas och att barn ges förutsättningar att vara delaktiga i frågor som påverkar dem. Biblioteken ska vara välkomnande, trygga och inspirerande platser, där alla barn ska bemötas av respekt och där deras frågor och förslag beaktas.

Alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet ska arbeta för de nationella minoriteternas rättigheter. Biblioteken ska verka för att öka medvetenheten, kunskapen och förståelsen om de nationella minoriteterna i majoritetssamhället genom att synliggöra och på olika sätt uppmärksamma de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Det är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som på grund av sin historia omfattas av särskilda rättigheter i Sverige.

Målområde - Bibliotek möjliggör läslust, kreativitet och lärande

I ett hållbart kunskapsamhälle är alla invånare rustade med jämlika möjligheter för kunskap, kreativitet och livslångt lärande. Bibliotek är en arena som inspirerar och inbjuder till skapande och gemensamma upplevelser. Kreativitet ökar förutsättningarna för problemlösning, genererar nya idéer och driver vårt samhälle framåt.

I bibliotekslagen preciseras vilka ändamål som är vägledande för verksamheten vid biblioteken. *"Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt"* (2 §). Litteraturens ställning framhålls eftersom det skrivna ordet har en grundläggande betydelse för det demokratiska samtalet, för utbildning och för kulturell verksamhet. Litteratur enligt lagens skrivning omfattar alla genrer och tekniska format och syftar brett. Folkbiblioteken ska vid sidan av skolbiblioteken utgöra ett stöd för människors lärande och bildning. Både det informella och det formella lärandet stöds.

"Biblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur" (7 §). Därför arbetar biblioteken aktivt för att kunna erbjuda ett kvalitativt, allsidigt och varierat utbud av litteratur och att med olika metoder och medier inspirera till läsning och skapa läslust hos alla åldrar. Läskunnighet och läsförståelse är grundläggande för ett demokratiskt samhälle, för att invånarna ska kunna förstå omvärlden, värdera information och delta i samhällslivet fullt ut.

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken ”*ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar*” (8 §). I arbetet ska hänsyn tas till barn i alla åldrar och ungdomsgruppen 13–25 år. Utveckling av en god läsförmåga hänger nära samman med lusten att läsa och hur mycket en läser. Därför har folk- och skolbiblioteken en viktig roll att inspirera barn till lustläsning på fritiden och att med kompetens och medieutbud komplettera skolan i läskunnighetsarbetet. Biblioteken arbetar aktivt med läsfrämjande aktiviteter gentemot barn utifrån årligen formulerad läsfrämjandeplan.

Skolbiblioteken ska vara en pedagogisk resurs och en integrerad del av skolans arbete i syfte att främja lärandet i enlighet med läroplanernas mål. I propositionen till skollagen anges att ”med skolbibliotek brukar vanligtvis avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande”. I de nyligen reviderade läroplanerna har regeringen förtydligat rektors ansvar för skolbibliotekets verksamhet. I läroplanerna fastställs att ”skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens”.

Programverksamhet på biblioteken bidrar till att de blir skapande rum och mötesplatser där invånarna kan dela upplevelser, tankar och kreativa uttryck. Program och aktiviteter bör vara kopplade till det demokratiska grunduppdraget och till kärnuppdragen om kunskaps- och litteraturförmedling. Programverksamheten ska liksom mediebeståndet hålla hög kvalitet, vara allsidigt, gynna fri åsiktsbildning och värna informations- och yttrandefriheten.

Målområde - Bibliotek tillgängliga för alla

Biblioteksverksamheterna ska värna om mänskliga rättigheter och vara inkluderande, trygga och tillgängliga mötes- och arbetsplatser för besökare och medarbetare utifrån normkritiska perspektiv. Biblioteken ska arbeta utifrån en medvetenhet om att faktorer som ålder, sexualitet, kön, könsidentitet eller könsuttryck, funktionsvariation, etnicitet och religion påverkar människors förutsättningar att delta i kultur- och samhällslivet. Verksamheten ska fungera likvärdigt för alla.

6 § i bibliotekslagen fastställer att ”*varje kommun ska ha folkbibliotek*”. Idag är bibliotek mötesplatser mellan människor, information och teknik. Den övergripande principen för bibliotekens service är att den ska vara ”*tillgänglig för alla och anpassad till användarnas behov*” (2 §). Det ingår i bibliotekens roll att vara lyhörda inför invånarnas behov och önskemål. För att alla ska kunna ta del av informationsutbudet på jämlika villkor behöver vissa grupper prioriteras. Biblioteken ska därför särskilt uppmärksamma personer med funktionsvariationer (4 §) och skapa en öppen, tillåtande och tillgänglig verksamhet utifrån funktionsvariationsperspektiv.

Alla ska kunna ta del av information och medier på det sätt som passar dem bäst. Biblioteken ska informera om och tillgängliggöra hjälpmedel och anpassade medier och därigenom bidra till allas delaktighet i samhället. En kan läsa och skriva fysiskt och digitalt genom olika medier och format. Läsning inkluderar även ljud och bild. Biblioteksverksamheten utgår från ett vidgat läsbegrepp som synliggör invånarnas olika förutsättningar och behov och allas rätt till läsning och lärande.

Biblioteken ska ge särskild uppmärksamhet åt alla med annat modersmål än svenska och de som talar det svenska teckenspråket. Material på lättläst svenska, andra resurser för språkträning och tillgång till informationsteknik ska erbjudas för att bidra till integration och inkludering av nyanlända.

Biblioteksmiljöerna ska ha god ljussättning, goda hörselmöjligheter, bra luftkvalitet och alla ska kunna ta sig fram och lätt hitta det som söks. De fysiska biblioteken ska vara tillgängliga och främja kreativitet, nyfikenhet, läslust och kunskapsinhämtning och även erbjuda tysta miljöer. Bibliotekens webbsida och andra kommunikationskanaler ska vara utformade så att de är tillgängliga även för personer med funktionsvariationer.

Att leva upp till bibliotekslagens skrivning om att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla innebär en utmaning med en befolkning som är spridd i en till ytan stor kommun. Närhet till biblioteksservice är väsentligt för grupper som inte lätt kan ta sig till biblioteken. Närbibliotekens service är därför viktig och innebär i kombination med biblioteksbusserverksamheten ökad tillgänglighet och likvärdighet för boende runt om i kommunen. Biblioteksbusserverksamheten skapar förutsättningar för ytterligare samarbeten som ger mervärden för kommunens invånare.

Biblioteken ska finnas till för alla med hänsyn till vars och ens behov och förutsättningar. Det yttersta målet med hela verksamheten är att stärka bildningen och därmed demokratin.

Förteckning över styrdokument

[Bibliotekslagen \(2013:801\)](#)

[Skollagen \(2010:800\)](#)

[FN:s konvention om barnets rättigheter](#)

[Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk \(2009:724\)](#)

[Språklag \(2009:600\)](#)

[Västernorrlands regionala biblioteksplan](#)

[Demokratins skattkammare Förslag till en nationell biblioteksstrategi](#)

[Bibliotek - en kraft för förändring, Svensk biblioteksförerings vision](#)

[Access and Opportunity for All: How Libraries contribute to the United Nations 2030](#)

[Agenda](#)